

УДК 615. 38: 658. 155

© А.С.ТИМЧЕНКО, В.В.ЛЮБЧАК, 2014

А.С.Тимченко, В.В.Любчак ***

ЗНАЧЕННЯ ТЕРМІНОЛОГІЇ ПРОЦЕДУР ЗАБОРУ КРОВІ ТА ОТРИМАННЯ ЇЇ КОМПОНЕНТІВ

***ДУ «Інститут гематології та трансфузіології НАМН України», Київ,**

****Сумський обласний центр служби крові, Суми**

Вступ. Одним із важливих завдань вітчизняної Служби крові є забезпечення клінічної трансфузіології якісними і безпечними компонентами та препаратами плазми крові для еферентної терапії.

Мета. Розглянути недоліки в термінології способів і методів забору рідких середовищ організму.

Результати. Проаналізовано термінологію процедур забору крові та отримання її компонентів і встановлено, що використання ряду термінів в гемотрансфузіології не забезпечує однозначності наукової інформації, а в деяких випадках не сприяє стимулюванню населення до донорства крові та її компонентів.

Висновок. Систематизація гемотрансфузійних термінів при проведенні клінічної і виробничої трансфузіології дозволила запропонувати класифікацію основних термінів при заборі крові та її компонентів, що сприяє більш чіткому призначенню різновидів еферентної терапії.

Ключові слова: Служба крові, еферентна терапія, плазма крові, компоненти крові, термінологія.

ВСТУП

Відповідно до першого закону формальної логіки на початку обговорення будь-якої проблеми потрібно визначитись із термінами. Між тим, у сучасній науковій літературі недоліки в області термінології способів і методів забору рідких середовищ організму досягли граничної межі. Так, терміни аферез, плазмаферез, плазмадонація, обмін плазми і еферентна терапія позначають різні процедури, але часто їх використовують як синоніми [1-4] .

Мета роботи. Класифікувати наявну термінологію щодо забору крові та її компонентів згідно з семантичним походженням слів для більш чіткого і правильного розуміння різновидів еферентної терапії.

ОСНОВНА ЧАСТИНА

Для забору самої крові та її складових, як правило, використовують два основні терміни – аферез і донація.

Аферез (від грецького *apheresis* – видалення) – термін, що означає видалення крові пацієнта з лікувальною метою. На наш погляд, у промисловій трансфузіології описувати донорську здачу крові словом «видалення» – некоректно, оскільки правильніше сказати: здавання, здача або донація.

Донація (синонім – здавання) – здавання пацієнтом крові з якоюсь метою, при цьому пацієнт сам здає кров і це ніяк не пов'язано з його лікуванням. Тому, термін «донація» доцільно використовувати як метод забору у людини крові в донорстві. Донація – добровільна здача крові людиною здоровою (або такою, що має яку-небудь унікальну властивість) з якоюсь метою, не пов'язаною з необхідністю в лікуванні.

Основне завдання, наприклад, плазмадонації – отримати рідке середовище організму для його подальшого використання.

Аферез – це видалення крові або її компонентів з метою лікування, тому цей термін використовується також в терапії. Мета процедури – досягти терапевтичного ефекту. При цьому отримане середовище може використовуватися надалі, але його отримання не є метою процедури і, як правило, воно утилізується.

Застосовуються ці поняття в сучасній медицині по відношенню до рідких середовищ організму, зокрема до крові, оскільки для тканин використовується термін «сакція» (наприклад – терапевтична або естетична ліпосакція).

Залежно від того, який матеріал забирається, до слів донація й аферез, зазвичай додають його тип. Наприклад: плазмаферез, плазмадонація, тромбоцитоферез, тромбоцитодонація тощо. Правильними є застосування термінів типу аферез плазми або донація плазми.

Забір крові та її компонентів незалежно від того аферез це чи донація може бути:

- звичайним і замінним (з компенсацією видаленого);
- лікувальним (спрямований на допомогу пацієнту – наприклад, лікувальна плазмадонація – донорська процедура, від якої можливе отримання терапевтичного ефекту), донорським (спрямований на забір матеріалу для лікування інших людей з його допомогою). У той же час плазмаферез може бути :

- діагностичним;
- профілактичним;
- змішаним (лікувально-діагностична плазмадонація);
- іншим.

Розглянемо терміни плазмаферез і плазмадонація. Раніше в літературі можна було зустріти позначення плазмаферезом і плазмадонацією однієї і тієї ж процедури. Внаслідок цього в практичній трансфузіології часто виникали незрозумілі ситуації, які вимагали додаткового роз'яснення.

Між тим, плазмаферез – це вид аферезу, при якому з лікувальною метою видаляється плазма крові. Мета процедури – досягнення терапевтичного ефекту.

Плазмадонація – метод забору у здорового донора плазми крові. Зібраний матеріал використовується для приготування препаратів крові або в інших цілях. Основне завдання плазмадонації – отримати рідке середовище організму для його використання.

Обидві процедури використовують однакові способи забору плазми: забір цілісної крові, розподіл її на рідку складову і формові елементи, повернення формових елементів у кровноносне русло. На жаль, альтернативні способи вибіркового забору плазми на сьогодні не використовуються. Саме схожість

технологій і призвела до неузгодженості в термінології, незважаючи на кардинальні відмінності як в цілях процедури, так і в методиці (кратність, частота забору, компенсація плазмовтрати, обсяг отриманої плазми та ін.).

Крім того, плазмаферез може виконуватися з використанням різного устаткування та методик, тоді до назви додають його тип. Наприклад: мембранний обмінний плазмаферез, дискретний обмінний плазмаферез та ін. Опис відповідних методик можна знайти в літературі [5, 6].

У зарубіжній науковій літературі також разом з цими термінами часто можна зустріти словосполучення *plasma exchange*, що по суті означає різновид плазмаферезу – обмінний плазмаферез. Це процедура з компенсацією об'єму циркулюючої плазми плазмозамінними розчинами і дослівно перекладається як обмін плазми.

Крім того, вважати синонімами словосполучення обмінний плазмаферез і замінний плазмаферез – некоректно. Обмінний плазмаферез – це обмін плазми на плазмозамінюючі рідини, а замінний – заміна плазми, тобто компенсація плазмовтрати донорською плазмою [7].

Таким чином, використання ряду термінів, що застосовувалися раніше дуже рідко через їх незрозумілість, натеper є більш доцільними. Наприклад: гемаферез – синонім кровопускання; гемадонація – синонім кроводача; лікувальний плазмаферез – оскільки аферез є лікувальною процедурою – то слід говорити тільки плазмаферез.

Проте значення лікувальна плазмадонація набуває тепер чіткого сенсу – донорство плазми, з якої отримують білкові препарати плазми крові з супутнім результатом – поліпшення стану здоров'я донора плазми.

Термін профілактична плазмадонація дозволяє клініцистам пропагувати плазмадачу як засіб профілактики загострень деяких захворювань і, таким чином, стимулювати населення до донорства крові та її компонентів.

Аналогічні неточності з термінологією спостерігаються і в англійській літературі. Тому доцільно навести переклад деяких термінів:

donation – донатація, здача;

plasma donation – плазмадача (донорська);

plasma exchange – обмінний плазмаферез;

plasmapheresis – плазмаферез;

apheresis – аферез, видалення;

therapeutic apheresis – аферез (термін лікувальний – некоректно).

Як же називається лікування аферезом? У російськомовній літературі зустрічаються два типи термінів:

- еферентна терапія;

- гравітаційна хірургія крові.

Перший термін певною мірою відображає принципи лікування аферезом як методикою з віддаленої обробки крові з лікувальною метою.

Другий термін часто зустрічається в комерційній інформації і не відображає весь спектр процедур, оскільки для взяття та вливання крові нині все частіше використовуються різного роду насоси – електро-механічні, шприцеві та інші. А забір крові під дією сили тяжіння в ємність, що знаходиться нижче за пацієнта, подача рідини людині з ємності, що знаходиться вище, зустрічається все рідше і використовується, як правило, тільки при клінічних трансфузіях. Сепарація ж крові під дією гравітації також є дуже застарілою методикою. Гравітаційні сили найчастіше замінені на центробіжні (при застосуванні центрифуг) або насосний тиск (при застосуванні фільтрів та мембран).

Таким чином, цей термін можна використовувати тільки як різновид еферентної терапії без застосування інших сил для взяття, вливання та сепарації рідин організму окрім сили тяжіння.

Враховуючи прикладне значення гемотрансфузійної термінології, в роботі проведено аналіз термінів, які використовуються в клінічній та виробничій гемотрансфузіології і пропонується класифікація основних типів гемотрансфузійних процедур при заборі крові та її компонентів, які представлені на рисунку.

Щодо питання про правильність написання терміну плазмаферез, то він складається із слів плазма й аферез – правильним вважати термін плазмаферез, незважаючи на термін, що зустрічається в авторитетних виданнях, написаний через «о». Російський еквівалент – плазмаферез.

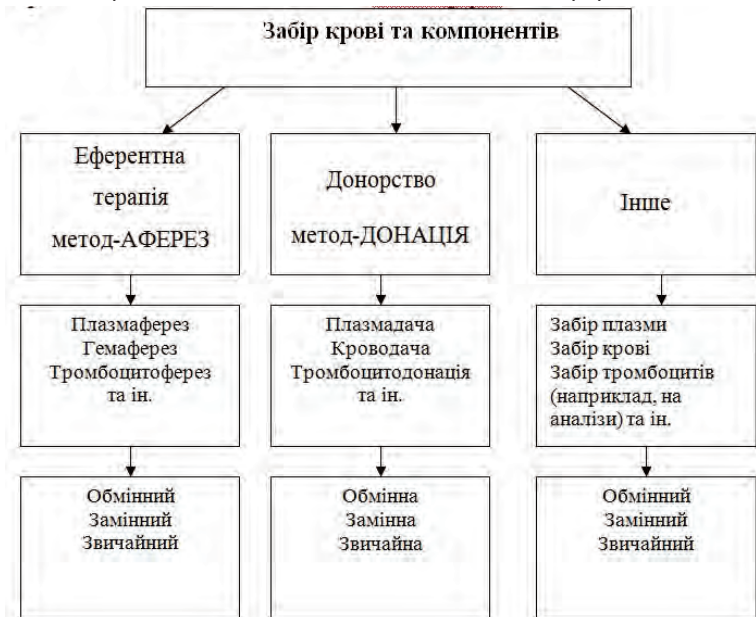

Рис. Класифікація основних типів процедур при заборі крові та її компонентів

ВИСНОВКИ

Правильне використання термінології для забору крові та її компонентів дозволяє в багатьох випадках більш детально сформулювати призначення процедури, а в деяких випадках вкласти набагато більше змісту в один термін.

Систематизація термінології сприяє більш чіткому та правильному призначенню різновидів еферентної терапії, виключає багато незрозумілостей та забезпечує однозначність наукової інформації.

Література

1. Закон України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» № 1629-IV від 18.03.2004 р.
2. WHO. Aide-Memoire for National Health Programs. The clinical use of blood /WHO // ENT. – 04.07. – 2004. – 2 р.
3. Новое в трансфузиологии (по материалам VIII Европейского конгресса Международного общества переливания крови) [Электронный ресурс] / Е. Б. Жибурт А. В. Вечерко, П. В. Рейзман, Н. С. Кузьмин – Режим доступа: http://www.transfusion.ru/tematic/analiz_kongr.htm
4. Совет Европы. Руководство по производству, использованию и обеспечению качества компонентов крови [Электронный ресурс] / Совет Европы. - 2000 г. – Режим доступа: <http://www.transfusion.ru/tematic/transf/evrosovet.htm>
5. Новак В.Л. Служба крові в Україні: структура та шляхи реформування [Електронний ресурс] /В. Л. Новак, П. В. Гриза //Охорона здоров'я України. – 2002 – № 3 (6). – Режим доступа: <http://www.likar.info/profi/articles/328.html>
6. Реорганизация службы крови – приоритет работы Министерства здравоохранения Украины [Электронный ресурс]. – 2010. – Режим доступа: <http://www.health-ua.org/news/7719.html>
7. Medical Policy Manual Topic: Plasms Exchange (Plasmapheresis) Date of Origin: January 1996 Section: Medicine Policy No: 5 Revised/Effective Date: May 7, 2002 Next Review Date: May 2003

А.С.Тимченко, В.В.Любчак

Значение терминологии процедур забора крови и получения ее компонентов

**ГУ «Институт гематологии и трансфузиологии
НАМН Украины», Киев,**

Сумской областной центр службы крови, Сумы

Вступление. Одним из самых важных заданий отечественной Службы крови является обеспечение клинической трансфузиологии качественными и безопасными компонентами и препаратами плазмы крови для эфферентной терапии.

Цель. Рассмотреть недостатки в терминологии способов и методов забора жидких сред организма.

Результаты. Проанализировано терминологию процедур забора крови и получения ее компонентов и установлено, что использование ряда терминов в гемотрансфузиологии не обеспечивает однозначность научной информации, а в некоторых случаях не способствует стимулированию населения к донорству крови и ее компонентов.

Вывод. Систематизация гемотрансфузионных терминов при проведении клинической и производственной трансфузиологии позволила предложить классификацию основных терминов при заборе крови и ее компонентов, что способствует более четкому назначению разновидностей эфферентной терапии.

Ключевые слова: Служба крови, эфферентная терапия, плазма крови, компоненты крови, терминология.

A.S.Timchenko, V.V.Liubchack

The sense of terminology of the drawing blood procedures and receiving components

SI «Institute of Haematology and Transfusiology

NAMS of Ukraine», Kyiv,

Sumy Region Center of Blood Service, Sumy

Introduction. One of important tasks of home Blood Service there is providing of clinical трансфузиології by quality and safe components and preparations of plasma of blood for efferent therapy.

Aim. To consider defects in terminology of methods and methods of fence of liquid environments of organism.

Results. Terminology of procedures of fence of blood and receipt of her components is analysed it is set that the use of row of terms in ремотрансфузиології does not provide the unambiguity of scientific information, and on occasion does not assist stimulation of population to the donorship of blood and it components.

Conclusion. Systematization of haemotransfusion terms during realization clinical and productive transfusiology allowed to offer classification of main terms at the fence of blood and her components, that assists more clear setting of varieties of efferent therapy.

Key words: Blood Service, efferent therapy, plasma of blood, blood components, terminology.

Відомості про авторів:

Тимченко Анатолій Сергійович – д. мед. н., проф., директор ДУ «ІГТ НАМН України». Адреса: м. Київ, вул. М. Берлінського, 12, тел.: (044) 440-27-44.

Любчак Владислав Вікторович – лікар-трансфузіолог, Сумський обласний центр Служби крові, м. Суми.